

BYL JEDNOU JEDEN DŮM

ZUZANA MUCHOVÁ

BYL JEDNOU
JEDEN DŮM

Zuzana Muchová

ÚVOD

Jednou se tam ocitneme všichni. Tam na konečné stanici. Ať chceme nebo nechceme.

Spousta lidí si to nechce připustit. Jsou ještě mladí, zdraví, připadá jim, že je to hrozně daleko. Jiní už se přibližují, ale zakazují si na to myslet. A další, a je jich spousta, nemají srdce.

Já nechci, abychom se báli stáří. Chtěla bych jen, abychom pochopili. A abychom se naučili dívat na stáří s úctou, respektem, ohleduplností a empatií. Proto jsem se rozhodla napsat příběhy, které se mě hluboce dotýkají. Příběhy ze života podané tak, aby nikoho nezranily, neublížily a aby v nich nikdo nepoznal sebe nebo svého blízkého. Příběhy staroušků, kteří z různých důvodů museli dožívat své poslední roky, měsíce, dny a hodiny mimo domov. Jakákoliv shoda jmen je čistě náhodná.

Pokud to napomůže k tomu, že se na stáří začneme dívat jinýma, citlivějšíma očima, pokud mé příběhy zasáhnou jen jedno jediné srdíčko, tak jsem dosáhla svůj cíl.

BYL JEDNOU JEDEN DŮM

*Stál na pokraji vesnice ve stínu starých stromů.
Byl smutný, tichý, zádumčivý a přesto naříkal.
Však s laskavým to srdcem svým byl jeden z mála domů,
kam k předposlední pouti té se leckdo utíkal.*

*V tom domě řada pokojů a jeden jako druhý.
V nich jen pár kousků nábytku, pár věcí a nic víc.
Tam proťaly se osudy a všech životů kruhy,
tam ukončilo pouti své, těch lidí na tisíc.*

*Tam střídaly se tichý žal i štěstí nejednou,
tam radost, smutek, beznadějí a oddání se snům.
Tam k naději se leckteří až do posledka pnou,
to všechno viděl, slyšel, znal, ten tichý starý dům.*

*Tam na konečné stanici jsme jeden jako druhý.
A můžeme se oddávat jen snění, jen těm snům.
Zde v předposlední pouti své se zavírají kruhy,
to všechno dávno ví a zná ten chytrý, starý dům.*

Staříčká paní Věruška ležela s otevřenýma očima na posteli a čekala na rozednění. Dnes jako včera, jak zítra i pozítří, jako každý den. Nic se nemění. Ještě chvíli... a hustá tma pomaloučku odpluje, zaháněna

nastupujícím jitem. A to už se i ptáčci, kteří nyní jen tak nesměle a ojedinele sem tam pípnu, rozezpívají naplno, a jako každé ráno zahájí svůj obdivuhodný koncert.

Nastává SVÍTÁNÍ.

Ještě chvíli... a začne se probouzet i dům. A paní Věruška se zatetelí radostným očekáváním. Je chytrá ta Věruška. Ví, že je na konečné stanici. A taky ví, že to, co se stalo, nedá se odestát, a to, co je neodvratné, se odvrátit nedá. A proto má snahu tu svou poslední pouť prožít co nejdůstojněji a s vědomím, že udělala ve svém životě vše, jak nejlíp mohla a uměla a nemá důvod zatěžovat svou mysl sebeobviňováním a výčitkami. To dělala celý život a teprve na sklonku života dospěla k poznání, že si tím vše jen ztrpčovala, ale k tomuto musí dojít každý sám a je jen na každém z nás, jak dlouho mu to potrvá a zda na to vůbec přijde. Věruška na to přišla. A tak na sklonku života došla k USMÍŘENÍ.

A staříčká paní si v duchu vypočítává:

„Za chvíli cvakne klika od sesterny a ozve se klapot pantoflí. A než napočítám do dvaceti, otevřou se dveře prvního pokoje.“

Paní přesně ví, jak která sestřička vchází do dveří, jak probouzí své klienty a jakým stylem. Některá ohleduplně a tiše, jiná vpadne hřmotně do místnosti a bum, prásk, všechno lítá. Jedna s úsměvem, další podmračená a mrzutá, jedna taktní, a příště má službu ta divoká, co hlaholí na všechny strany. Co žena, to povaha.

Dneska slouží Andělka, ne nadarmo má své jméno. Je to opravdový anděl, tak jí všichni po straně říkají. Snaží se staroušky co nejméně rušit. Otevírá dveře opatrně, tiše popřeje dobrého jitra,

rozsvítí na chodbičce a podle potřeby jde provádět rituál potřebných úkonů.

Ví, že v tomhletem pokoji stačí podat léky a tiše zavřít, jsou tu dvě paní soběstačné, které si ještě přispí. Ve vedlejším léky na stoleček dát nesmí, protože by je zmatená babička snědla, kdy nemá, anebo někam zahodila. Ta je dostane pod dohledem. Tadyhle zase, ta paní potřebuje jen vyměnit podložku v lůžku, zatímco už se v koupelně myje.

Pán v rohovém pokoji už je připraven, jako pokaždé. Oblečený, umyt a oholen, slabě voní kolínskou vodou. Čte si v oblíbeném křesle, před sebou šálek kouřící kávy.

„Zase pijete kávu nalačno,“ pohrozí jen tak ze zvyku sestřička prstem. „Pak se divíte, že vás bolí žaludek, pane Malík.“

Pan Malík, jako vždy, jen šibalsky mrkne okem a odpoví tak, jak odpovídá každé ráno každičké sestřičce už několik let:

„Ále, děvenko drahá, vždyť to je moje jediná radost, tohle ráno má své kouzlo a bez něj bych umřel. Ať si pak bolí, ten můj žaludek, ta mrcha moje jedna stará, to ráno stojí za to.“ Vyskočí a galantně políbí Andělce ruku.

Je to každodenní rituál, bez kterého si nikdo v domě ráno nedovede představit. A takových rituálů je tu mnoho. Co člověk, to originál.

Další pánové naproti tvrdě spí, jakby ne. Jsou to takoví dva svérázní človíčekové, dívají se celý večer na televizi, pak o všem debatují, dokonce i hádají a ještě dlouho do noci jsou z jejich pokoje slyšet vzrušené hlasy. Nejednou je musí sestřičky napomínat, aby se ztišili, protože ruší ostatní. Pánové provinile zmlknou. Ale často se

stává, že jsou napomínáni opakovaně. Jsou to takoví dva kohouti, kamarádi na život a na smrt, kteří se znají od dětství. Rozdělila je až vojna, každý šel jinam a jejich cesty se jaksi rozešly. A pak se čirou náhodou potkali zde. Často vzpomínají, často se smějí, ale také hádají a jeden druhému oponují, přesto si tak rozumí.

Andělka jen tiše položí léky na stoleček jednomu z nich, mateřsky se na ně usměje a její pohled jako by hladil. Staroušci jedni milí, tak svérázní a paličatí, a přesto sví.

Další pokoj je prosvětlen věčným okem malinkaté lampičky na okenním parapetu. Paní Otylka by bez světýlka trpěla hrozným strachem a nočními děsy. Kdoví, co se jí v životě přihodilo. Takto spokojeně leží a na jemné probuzení reaguje klidným úsměvem.

„Dobré jitro paní Otylko,“ promluví tiše sestřička.

„Tak, já vás dám pěkně do pořádku a potom si ještě popííte, ano?“

Paní Otylka se důvěřivě svěří do péče laskavých rukou.

„Tak se hezky otočte, vyměníme plenku,“ slyší jako každý den stejná slova.

„Šikovná,“ pochválí ji hlas.

„Vydržte! A teď se hezky otočíme na záda. Výborně! Tak. Hezky utřeme a už to bude. Vidíte, jak jsme to pěkně zvládly. A teď se chyťte tadyhle. Ještě i druhou rukou. A pokrčíme nohy a posuneme se nahoru. Raz, dva, tři – a šup!!! Nádhera! Vidíte, jak nám to spolu jde,“ pohládí Andělka Otylku po tváři.

„A teď vám namočím žínku, utřete si obličej a učešeme vlásy.“

Na vedlejší posteli leží paní už probuzená předchozím ruchem.

„Dobré jitro paní Nováková,“ řekne Andělka a stařenka roztáhne rty v bezzubém úsměvu. Má ráda tuto milou a usměvavou sestřičku. Ta ji pohladí a její slova plynou jako tichá klidná řeka.

„Tak, umyjeme tvář a dáme zoubky, paní Nováková, ať se nám ten ranní chlebiček pěkně kouše. Ještě spodní. Tak je to fajn. Ted' se hezky otočíme a vyměníme plínku. A jé je! Máme tady nadělení.“

„Nezlobte se, sestřičko,“ zašeptá paní zahanbeně.

Ne, ještě si na to nezvykla, že je tady odkázaná na péči druhých a že prostě není v její moci se sama o sebe postarat.

„Já se nezlobím, co vás to napadá,“ uklidňuje ji Andělka, „od toho jsme tady.“

„Ale já vám přidělávám tolik práce, sestřičko. Já se za to tak stydím.“

„To nesmíte tak brát paní Nováková,“ snaží se jí to Andělka vysvětlit už poněkolikáté.

„My jsme tady na to zvyklí a je to naše práce. Nemáte se za co stydět, za to nemůžete. A nejste sama, je vás tady hodně.“

Ví, že slova moc nepomůžou a že paní bude dlouho trvat, než se vyrovná a smíří s danou situací. Je taková citlivá a všechno si příliš zabírá. Někdo si zvykne brzy, někomu to trvá kratší dobu, někomu delší a někdo si nezvykne nikdy. A někdo na to umírá.

Ale to je právě život, že všichni nejsme stejní, každý je jiný, to je ŽIVOT. Nejsme roboti a nefungujeme na baterky. Jeden hází všechno za hlavu, nade vším mávne rukou, nic si z ničeho nedělá, proplouvá životem bez větších šrámů na duši a je mu na světě líp. Jiný ke všemu přistupuje zodpovědně až moc, nad vším si láme hlavu, chce

všechno udělat co nejlíp, a když mu to nejde, je z toho nešťastný. Třetího starosti převálcují a čtvrtého to zabije. Pátý... Ach, nechme toho. Co člověk, to originál.

A zaplaťpánbůh za to. Právě ta různorodost dělá svět světem a lidi lidmi. Andělka to dobře ví a přistupuje ke všem podle toho, jací jsou. Ví, že támhle ta paní je veselá, žertuje a všemu se směje, a tak vstoupí do jejího pokojíčku s úsměvem a se smíchem odchází. Ale jinde jsou stařenky vážné až smutné, častokrát je na krajíčku i pláč a zde smích není na místě. V tomhle pokoji je paní vážně nemocná, tiše trpí a čeká na vysvobození. Sem každý vstupuje potichu a s účastí a opatrně vykoná nezbytné. A tato paní už jen spí, spí a spí.

Naše paní Věruška leží už nějakou dobu s otevřenýma očima, poslouchá probouzející se dům a těší se na hodnou sestřičku, která se u ní vždy na chvíli zdrží, protože Věruška je poslední v pořadí a tady podle času a možností sestřičky zůstávají o pár minutek déle. U této obdivuhodné paní, smířené s osudem. Neboť Věrušku mají rády všechny, i ty zamračené a prací unavené pečovatelky. Paní Věruška je úžasná dáma, vlévající do všech dobrou náladu a optimismus. Je to dáma s velkým D. Chápající a empatická. Dáma smířená s osudem. Je to světlý bod na konci cesty.

Dům se probudil.

TAM NA KONEČNÉ STANICI

Jsou mnohé domy, kde tráví lidé svůj poslední zbytek života. Je mnoho zařízení, domovů a ústavů, kde ukončí svou pouť. Proč nejsou doma, to je otázka. Někdo zkrátka má děti daleko, anebo taky ne, ale musejí si vydělávat na živobytí. V dnešní době to jinak, bohužel, nejde. Někteří jsou natolik nemocní stářím, že zkrátka doma zůstat sami nemohou. A jsou taky takoví, o které se rodina starat může, ale nechce. Anebo chce, ale starouškové je nechtějí zatěžovat. Je mnoho důvodů...

Ten park byl malý, ale krásně udržovaný. Vše tu ladilo, pár záhonů kytek, okrasné keře, pěšinky vysypané pískem i malé jezírko s lekníny. A všude byly lavičky.

Na jedné takové lavičce se na sluníčku vyhřívaly dvě stařenky. Zima byla dlouhá a teď konečně vykouklo jaro a pomalounku se šinulo kupředu. Někdy zrychlilo krok a to potom sluníčko přizvukovalo s ním, vystrčilo své drápky a hřálo a hřálo. Jenže pak se jaro najednou vzpamatovalo a jako by si řeklo: „Pomalou, pomalou, nač ten chvat, vždyť mám ještě čas.“

A začalo couvat zpátky. Sluníčko jakbysmet. A tak si ti dva ruku v ruce notovali. Dnes je ale hezký den, jaro zase chvátá kupředu a zlaté paprsky slunce každého hladí. Dvě stařenky sedící na lavičce si to náležitě vychutnávají. Jedna podřimuje a sem tam jí klesne hlava tak, až sebou škubne. Druhá ale nespí, kdepak, musí dávat pozor, co se kde šustne, co kdyby jí něco uniklo? Očkama rejdí sem a tam, snaží se

proniknout i mezi stromy a keře, támhle prosvítá pěšinka, za ní je ten pěkný altánek, co vloni postavili, ale kdopak to tam sedí?

„To bude určitě Králová,“ mumlá si stařenka a dokonce se postaví, aby lépe viděla.

Ano, je to Králová a zase tam má návštěvu.

„Jak to přijde, že někomu chodí návštěvy tak často, dokonce si je berou i domů a někdo neuvidí své děti, jak je rok dlouhej?“ zlobí se paní, až se jí rozklepe srdíčko. Z lítosti i žárlivosti se skoro rozpláče. Co je to za spravedlnost? Popadne ji vztek, a když se podívá na sousedku, která si tu klidně klimbá, zatímco ona se rozčiluje, ještě se znásobí.

„A tahle ta vosoba si tu klidně pochrupuje, no bodejť by ne, když je spokojená,“ rozčiluje se ještě víc. „Za tou byla dcera včera a přijde zase za týden. A to nemluvím o vnoučatech. To jen za mnou nikdo nechodí,“ rozpláče se teď už nahlas.

Tak nahlas, že se druhá stařenka hned probudí. Probudí se a ví.

„Proč pláčeš, Boženko?“ zeptá se mírným hlasem a chytí Boženku za ruku. Ví, jak na ni a ví, co jí říct.

„Králová má zase návštěvu,“ vzlyká nešťastná kamarádka. „Ty máš taky pořád návštěvy. A za mnou nechodí nikdo, Maruško.“

„Co to povídáš?“ podiví se Maruška. „Vždyť tady byl za tebou ráno syn. A přijde zase v úterý.“

„Opravdu?“ zvedne Boženka uslzené oči.

„No to víš, že je to tak,“ chlácholí ji druhá stařenka. „Na mou duši!“

„Ale vždyť já nemám syna.“

„Máš, to víš, že máš. Moc hodného syna máš, nepamatuješ se? Honza se jmenuje a vždycky ti nosí ty dobré koláčky z pekárny.“

„Á koláčky,“ rozvzpomene se paní Boženka a na tváři se jí rozlije blažený úsměv. „Ty jsou moc dobrý, taky ti jeden dám, Alenko.“

„Já nejsem Alenka, já jsem Maruška, nevzpomínáš si?“

„Tak ty jsi Maruška? A máš ráda koláčky?“

„To víš, že mám a těším se, že mi jeden dáš, až ti Honzík přinese,“ odpoví druhá stařenka, šťastná, že už Boženka nepláče.

„To víš, že ti dám, až mi je tatínek přinese. To mám hodného tatínka, vid’?“

Druhá stařenka jen vzdychne a osmdesátileté kamarádce její omyl nevyvrací. Nemělo by to smysl. Důležité je, že už nepláče.

Maruška už taky nepláče. Když se jí jediná dcera zabila při autohavárii, proplakala celé roky. Dneska už ví, že nepotrvá dlouho, a snad se spolu setkají. Snad? Kdoví, co ji čeká TAM. Ale chce tomu věřit. Jen to jí dává sílu tu poslední pouť tady důstojně dokončit. A tak už ji ani nebolí, když své spolubydlící ukazuje staré zažloutlé fotografie jediné, kdysi nadějně dcery. A taky už nevnímá, když popletená Boženka tu a tam řekne, že má pořád nějaké neexistující návštěvy. Je to moc smutné, ty podivné proměny v lidské mysli.

Je jich tu hodně. Hodně zmatených lidí zde, na konečné stanici. A okolí dělá všechno pro to, aby tu dožili stáří v klidu a pokoji. Mnohdy se personál ústavu chová k těmto lidem líp než vlastní rodina. „Ale to už je každého úděl,“ povzdychne si v duchu Maruška. „Někdo se celý život stará, jak nejlépe může, a děti ho znají, jen když mu přijde

důchod. Jiný má rodinu hodnou. A tadyhle Boženka má syna, který ji navštěvuje často, avšak jeho maminka vzápětí o tom neví.

„Pojď, půjdeme na oběd. Za chvíli bude dvanáct hodin,“ chytí stařenku za ruku a pomalu se vydají k budově.